ПУБЛИЧНОТО УПРАВЛЕНИЕ В СФЕРАТА НА ПРЕДУЧИЛИЩНОТО И УЧИЛИЩНОТО ОБРАЗОВАНИЕ В БЪЛГАРИЯ В УСЛОВИЯТА НА ГЛОБАЛНА КРИЗА

Весела Политова[1], Национален инспекторат по образованието

Резюме

Глобалната криза, започнала с пандемията от КОВИД-19 и продължаваща с войната в Украйна, дава отражение върху действията на правителствата и степента на намеса на държавата в различните сектори на публичното управление. Статията представя анализ на влиянието на глобалната криза върху публичното управление в сферата на предучилищното и училищното образование в България. Търсят се отговори на въпросите как глобалната криза се отразява на функционирането на сектора и какви действия предприемат българските правителства за справяне с последствията от нея.

Ключови думи: *публично управление, предучилищно и училищно образование, глобална криза*

PUBLIC GOVERNANCE IN THE FIELD OF PRESCHOOL AND SCHOOL EDUCATION IN BULGARIA IN THE CONDITIONS OF A GLOBAL CRISIS

Vesela Politova[2], National Inspectorate of Education

Abstract

The global crisis that started with the COVID-19 pandemic and continues with/complicated by the war in Ukraine reflects on the actions of governments and the degree of state intervention in the various sectors of public governance. The article presents an analysis of the impact of the global crisis on public administration in the field of preschool and school education in Bulgaria. The study is searching for answers to the questions "How does the

[1] Весела Политова е докторант в катедра „Публична администрация“ към Философския факултет на Софийския университет „Св. Климент Охридски“. Завършила е в същия университет още специалностите „Педагогика“ (ОКС „Бакалавър“) – през 2009 г., Публична администрация (ОКС „бакалавър“) и „Педагогика на девиантното поведение“ (ОКС „Магистър“) – през 2011 г., а през 2019 г. - магистърска програма „Оценка на политики и оценка на въздействие“. Научните и професионалните ѝ интереси са в областта на предучилищното и училищното образование, управлението, регулациите и оценката на въздействието.

[2] Vesela Politova is a Ph.D. student at the Public Administration Department within the Faculty of Philosophy at the Sofia University "St. Kliment Ohridski". She graduated from the same University Bachelor's Program in Pedagogy in 2009, Bachelor's Program in Public Administration and a Master's Program in Pedagogy of deviant behavior in 2011, and in 2019 – a Master's program in Policy Evaluation and Impact Assessment. Her research and professional interests are in the field of preschool and school education, governance, regulation, and impact assessment.

global crisis affect the functioning of the sector?" and "What actions are the Bulgarian governments taking to deal with its consequences?".
Key words: *public governance, pre-school and school education, global crisis*

ВЪВЕДЕНИЕ

След световната финансова и икономическа криза през 2008 г. в периода 2020 – 2022 г. светът бе изправен пред нова глобална криза, белязана последователно от две събития, които могат да се определят като нейни основни характеристики – последствията от разпространението на КОВИД-19 и разразилата се война в Украйна. В края на 2019 г. в китайската община Ухан избухва епидемия, причинена от нов коронавирус, която се разпространява бързо в други региони на Китай и в света.[3] Заради скоростното ѝ разпространение заразата с КОВИД-19 за съвсем кратко време придоби невиждани мащаби и се превърна в пандемия, която постави началото на здравна и социално-икономическа глобална криза. „Кризата носи своята специфика както по отношение на протичането ѝ, така и по отношение на инструментите на противодействие." (Георгиев [Georgiev] 2022, 60) Пандемията принуди всички правителства да предприемат въвеждането на мерки, които изцяло промениха нормалния обществен живот в целия свят. Инициирани бяха редица извънредни съвети по здравеопазване, бяха сформирани щабове и други обединения на най-високо държавно и международно равнище за справяне с разпространението на заразата. Ограничено бе свободното пътуване между държавите, а в някои моменти и между различни населени места в рамките на една и съща държава. Наложи се нов модел на работа в домашна среда. Като част от мерките за ограничаване на разпространението на вируса, бяха създадени и ваксини. Освен че причини смъртта на милиони, КОВИД-19 отне на хората и нещо много ценно – нормалното човешко общуване, като го замени с общуване, опосредствано от машини. Въпреки трудностите обществото успяваше да функционира и в тази нелека обстановка. Две години след началото на пандемията от КОВИД-19 светът постепенно започна да се възвръща към нормалния си ритъм на живот, но бе разтресен от друго, не по-малко сериозно по мащаб събитие. На 24 февруари 2022 г. започна война в Украйна. Думата *война* през XXI век на пръв поглед изглежда някак странно, необичайно и нетипично. В епоха, в която би трябвало всички международни въпроси да могат да бъдат разрешавани на масата за преговори и със средствата на дипломацията, възникна ситуация, характерна повече за XX век. Войната между Русия и Украйна има отзвук в световен мащаб. Тя засяга международните отношения не само между двете държави, а между Русия и САЩ, между Русия и страните – членки на НАТО. Последствията от войната могат да се обединят в няколко основни направления – бежанска вълна, засегнала основно държавите в близост до Украйна, сред които и България; доставките на газ за цяла Европа; увеличаването на цените на горивата и на основни хранителни продукти. Какви са последствията за България, или по-точно пред какви още

[3] Хронология – действия на Съвета на Европейския съюз във връзка с COVID-19 https://www.consilium.europa.eu/bg/policies/coronavirus/timeline/

предизвикателства е поставена държавата ни? Освен пред проблемите за приемане и осигуряване на подслон на голям брой бежанци от Украйна, доставките на газ и увеличаването на цените, българските правителства са изправени и пред проблема за осигуряването на места в детските градини и училищата за украинските деца. В условията на глобална криза България е изправена пред още един вътрешнодържавен проблем – криза в управлението на държавата, продължаваща вече две години. На 16 април 2021 г. Народното събрание гласува оставката на кабинета „Борисов 3“. Последва назначаването на две последователни служебни правителства с министър-председател Стефан Янев за провеждането на предсрочни парламентарни избори и избори за президент през ноември 2021 г. След изборите се сформира правителство, съставено от четири партии, което успя да се задържи на власт едва 8 месеца – до юли 2022 г. Отново бе назначен служебен кабинет. Равносметката – за краткия период от една година и половина в България няма стабилно правителство и страната се управлява от четири различни кабинета – 3 служебни и един редовен. Всичко изложено дотук, в комбинация с глобалната криза и нарастващата инфлация, поставя държавата ни в много трудна ситуация.

Настоящият анализ е съсредоточен върху установяване влиянието на глобалната криза върху публичното управление в сферата на предучилищното и училищното образование в България и има за цел да даде отговори на въпросите как глобалната криза се отразява на функционирането на сектора и какви действия предприемат българските правителства за справяне с последствията от нея.

Тезата, която се защитава е, че българските правителства, управляващи държавата в периода 2020 – 2022 г., правят опити да се справят с последствията, налагани от глобалната криза върху функционирането на системата на предучилищното и училищното образование, но действията им не гарантират необходимата подкрепа и сигурност за институциите в сектора.

ОТРАЖЕНИЕ НА ГЛОБАЛНАТА КРИЗА ВЪРХУ ПУБЛИЧНОТО УПРАВЛЕНИЕ В СФЕРАТА НА ПРЕДУЧИЛИЩНОТО И УЧИЛИЩНОТО ОБРАЗОВАНИЕ В БЪЛГАРИЯ

В отделни етапи от развитието на обществото държавата се намесва като регулатор в различна степен в обществения и икономическия живот. Така например според меркантилизма (XVII – XVIII век) държавното регулиране е безусловно необходимо за развитието на търговията и промишлеността. Неокласическата теория на Адам Смит (началото на XIX век) отрича напълно намесата на държавата в икономическия и социалния живот. В противовес на тази теория Джон Кейнс (след 1930 г.) защитава виждането за активна намеса на държавата в икономиката. От позицията на кейнсианската теория „съвременната икономика е държавно регулирана пазарна икономика“ (Бенев [Benev] 2000, 19-20).

Днес, в условията на глобална криза, ясно се вижда, че ролята на държавата като регулатор е особено важна. В условията на криза публичното управление носи отговорността да предприеме действия за овладяване на ситуацията и намаляване на

вредните последици за обществото. „Значението на защитната роля на държавната намеса нараства успоредно с процеса на глобализация. Глобалните измерения на рисковете са изключително сложни – нарасналата взаимна зависимост на всички нива поражда заплахи, които често надвишават способностите не само на индивидите и бизнеса, но и на повечето национални държави. Типични примери са глобалните икономически кризи, международният тероризъм, пандемии от рода на КОВИД-19“ (Маринов [Marinov] 2022, 20), а в конкретния случай трябва да се добави и войната в Украйна. Безспорно за последните няколко години кризата, предизвикана от КОВИД-19, може да бъде определена „като най-мащабна, с най-значими последствия и с най-широк обществен отзвук“ (Георгиев [Georgiev] 2022, 54).

В предишно изследване на автора (вж. Политова [Politova] 2022, 241) беше установено, че пандемията от КОВИД-19 оказва силно влияние върху функционирането на системата на предучилищното и училищното образование, като дава отражение в два основни аспекта – първо, върху осъществяването на образователния процес, и второ, върху нормативната уредба, по-конкретно върху основния закон – Закона за предучилищното и училищното образование. Изследването показа още, че от страна на публичното управление са положени усилия да се отговори адекватно на ситуацията за минимизиране на последиците чрез приемането на задължителни и препоръчителни регулаторни мерки. Системата на предучилищното и училищното образование в България показа, че с общите усилия на всички участници в образователния процес тя успя да продължи да изпълнява поне основната си функция – обучителната, въпреки голямото двойно предизвикателство КОВИД-19, което постави въпроса за опазването на живота и здравето на децата, учениците, учителите и семействата им и въпроса дали има опасност системата да спре да функционира.

Съвсем скоро след пандемията от КОВИД-19 войната в Украйна изправя публичното управление в сферата на предучилищното и училищното образование пред решаването на нови сериозни проблеми и вземането на отговорни управленски решения. Последиците от войната имат пряко отражение върху функционирането на системата на предучилищното и училищното образование. Те може да се обединят в две основни направения:

1. Необходимост от осигуряване на места в детските градини и училищата за децата на хилядите бежански семейства, потърсили закрила на територията на нашата страна.
2. Опасност детските градини и училищата да не могат да плащат сметките си за топлоенергия поради увеличаване на цените вследствие на енергийната криза, свързана с доставките на газ за България.

За установяване на действията, които е предприело българското правителство, за да отговори на възникналите проблеми, беше извършен съдържателен анализ на:

- ✓ официални документи на Европейския съюз, имащи отношение към войната в Украйна и приемането на деца и ученици в образователните системи на държавите – членки на ЕС;

- ✓ българската нормативна уредба, която регламентира условията и реда за приемане и обучение на лицата, търсещи или получили международна закрила;
- ✓ процедурата за приемане на деца бежанци в българската образователна система;
- ✓ информацията, публикувана на официалната интернет страница на Министерството на образованието и науката (МОН) като принципал на сектора.

Определяйки войната в Украйна като едно от двете основни явления, характеризиращи глобалната криза в световен мащаб, следва да се обърне поглед към реакциите на равнище европейска общност, част от която е и България. Поради установяването на съществуване на масово навлизане на разселени лица от Украйна на 4 март 2022 г. Съветът на Европейския съюз взема решение[4] за активиране на Директива 2001/55/ЕО за въвеждане на временна закрила с цел на бягащите от Украйна хора да се предостави незабавно и временно убежище в границите на Съюза и да се улесни споделянето между държавите членки на отговорността за тяхното приемане. Това решение е взето в подкрепа на Украйна, въпреки че към датата на избухването на войната, страната все още не е със статут на страна кандидатка за членство в Европейския съюз, който получава няколко месеца по-късно (на 23 юни 2022 г.) [5]. Във връзка с Решението за изпълнение на Съвета на Европейския съюз (ЕС) 2022/382 от 4 март 2022 г. и съгласно чл. 2, ал. 2 от Закона за убежището и бежанците на 10 март 2022 г. Министерският съвет на Република България излиза с решение[6] за предоставяне на временна закрила на разселени лица от Украйна и за изменение на Националния план за действие при временна закрила в Република България. В член 23, ал. 2 от активираната Директива 2001/55/ЕО за предоставяне на временна закрила[7] е записано, че държавите членки могат да разрешат на семействата, чиито деца са непълнолетни и посещават училище в държава членка, да се възползват от условията за пребиваване, даващи възможност на тези деца да завършат текущия учебен период. Предприетите официални мерки и действия на най-високо управленско ниво на европейско и национално равнище показват висока степен на съпричастност и хуманност, както и готовност за оказване на помощ и подкрепа на пострадалите от войната.

[4] Решение за изпълнение (ЕС) 2022/382 на Съвета от 4 март 2022 година за установяване на съществуването на масово навлизане на разселени лица от Украйна по смисъла на член 5 от Директива 2001/55/ЕО и за въвеждане на временна закрила; https://eur-lex.europa.eu/legal-content/BG/TXT/PDF/?uri=CELEX:32022D0382&from=EN

[5] Украйна. Актуално състояние. 2022 г.: страна – кандидатка за членство в ЕС; https://www.consilium.europa.eu/bg/policies/enlargement/ukraine/

[6] Решение № 144 от 10 март 2022 година на Министерския съвет за предоставяне на временна закрила на разселени лица от Украйна и за изменение на Националния план за действие при временна закрила в Република България; https://www.tourism.government.bg/sites/tourism.government.bg/files/uploads/rms144.pdf

[7] Директива 2001/55/ЕО НА СЪВЕТА от 20 юли 2001 година относно минималните стандарти за предоставяне на временна закрила в случай на масово навлизане на разселени лица и за мерките за поддържане на баланса между държавите членки в полагането на усилия за прием на такива лица и понасяне на последиците от този прием; https://eur-lex.europa.eu/legal-content/BG/TXT/PDF/?uri=CELEX:32001L0055&from=BG

След влизането в сила на решението на Министерския съвет се предприемат още редица действия за осъществяване на процеса за интегриране на украинските деца и ученици в българската образователна система.
Случаите на приемането и обучението на деца и ученици от семейства, търсещи или получили международна закрила, могат да се обособят в две основни групи:

1. Лица, търсещи или получили международна закрила, когато не притежават документ за завършен клас, етап или степен на образование.
2. Лица, търсещи или получили международна закрила, когато притежават документ за завършен клас, етап или степен на образование.

Редът и условията за приемане на тези деца и ученици в българската образователна система и съответно продължаването на обучението им се регламентират със Закона за предучилищното и училищното образование (ЗПУО) и с още два различни подзаконови нормативни акта – наредби, издадени от министъра на образованието и науката.
В чл. 9, ал. 3 от ЗПУО е предвидено на малолетните и непълнолетните чужденци, търсещи или получили международна закрила по реда на Закона за убежището и бежанците, да се осигурява безплатно образование и обучение в държавните и в общинските детски градини и училища в Република България при условията и по реда за българските граждани. В чл. 17, ал. 3 от ЗПУО се казва още, че за децата и учениците, търсещи или получили международна закрила, които се обучават в детските градини и училищата в страната, се осигурява при необходимост допълнително обучение по български език при условия и по ред, определени в държавния образователен стандарт за усвояването на българския книжовен език и в държавния образователен стандарт за финансирането на институциите.
С Наредба № 3 от 06.04.2017 г. за условията и реда за приемане и обучение на лицата, търсещи или получили международна закрила, издадена от министъра на образованието и науката, се регламентират условията и редът за приемането и обучението на лицата, търсещи или получили международна закрила в случаите, когато не притежават документ за завършен клас, етап или степен на образование. В наредбата подробно са разписани процедурата, сроковете и условията, при които могат да се обучават малолетни, непълнолетни и пълнолетни чужденци, търсещи или получили международна закрила. Освен действащата нормативна уредба благоприятна предпоставка за справянето с нововъзникналата ситуация се оказа и създаденият през 2015 г. във връзка с бежанската вълна от войната в Сирия *Механизъм за приемане на деца бежанци в българската образователна система*. Наличието на този механизъм допринася за бързата реакция на публичната власт в лицето на министъра на образованието и науката, който само десет дни след началото на войната обявява публично, че украинските бежанци могат да подават заявления за включване на децата в нашата образователна система и че те ще бъдат приети в училище, когато получат правен статут и се изясни имунизационният им статус.[8] Процедурата за приемане и

[8] Министър Денков: Стартирахме процеса по интегриране на деца от Украйна в образователната система. 06.03.2022 г.; https://www.mon.bg/bg/news/4709

обучение на деца и ученици в предучилищна и училищна възраст от Украйна в български държавни и общински детски градини и училища е възложена от Министерството на образованието и науката[9] на 28-те регионални управления на образованието (РУО). Заявления за записване на украински деца в детска градина или училище се подават в регионалните управления на образованието в областните градове в страната на място или по електронен път. При необходимост от предоставяне на допълнителна информация във връзка с приемането и обучението на децата и учениците в държавните и в общинските детски градини и училища е създадена организация бежанците от Украйна да се свържат по телефон с експерт от РУО, владеещ английски и/или руски език. Цялата процедура за подаване на заявления е детайлно разписана и публично достъпна на интернет страницата на МОН, на интернет страниците на 28-те РУО и на място в административните сгради на всяко РУО. В заявлението е предвидено да се попълнят освен лични данни информация за езиковите умения на детето – ниво на владеене на български и друг език, признат в ЕС; последно посещавана група от детска градина или клас в училище; необходимост от учебници и учебни пособия и необходимост от ресурсно подпомагане, в случай че детето е със специални образователни потребности. Тази информация е напълно достатъчна, за да могат да се предприемат по-нататъшни действия от страна на РУО. В зависимост от възрастта, завършения до момента клас, местоположението и желанието на родителите децата и учениците бежанци се насочват към конкретна детска градина или училище.[10] Открита е и телефонна линия, на която МОН предлага консултации за украинските семейства. Едновременно с обявяването на процедурата за прием на украински деца и ученици МОН изготвя и анализ на възможностите за броя на местата в детските градини и училищата, които могат да бъдат заети от украински деца.[11] Месец по-късно МОН продължава да оказва подкрепа за по-лесното и успешно интегриране на украинските ученици в българската образователна система, като през април 2022 г. публикува информация[12], че учениците от Украйна, записани в българските училища, вече могат да получат допълнително обучение както по български език като чужд, така и по отделни учебни предмети. Предвидено е обученията да се осъществяват в електронна среда, като за целта на учениците ще бъдат предоставени технически устройства за временно ползване, а комисия от съответното училище, в което се обучават, ще решава от какво допълнително обучение има нужда всеки ученик. От страна на МОН са осигурени и средства за финансиране на допълнителното обучение извън утвърдените бюджети на детските градини и училищата. По данни на министерството към началото на месец април 2022 г. са подадени общо 805 заявления

[9] Информация относно процедурата за приемане и обучение на деца и ученици в предучилищна и училищна възраст от Украйна в български държавни и общински детски градини и училища; https://www.mon.bg/bg/100681

[10] Министерството на образованието и науката приема заявления от украинци за записване в училище; https://ukraine.gov.bg/bg/education/

[11] Министър Денков: 20 000 украински деца могат да влязат в училище; https://www.mon.bg/bg/news/4719

[12] Учениците от Украйна ще имат допълнителни онлайн уроци; https://www.mon.bg/bg/news/4772

за деца и ученици от Украйна, които искат да се включат в българската образователна система, като 237 от тях са за детска градина и 556 – за училище.[13]

В случаите, когато търсещи или получили международна закрила деца и ученици притежават документ за завършен клас, етап или степен на образование, се прилагат разпоредбите на Наредба № 11 от 01.09.2016 г. на МОН за оценяване на резултатите от обучението на учениците. За търсещите или получили международна закрила лица в наредбата са регламентирани: провеждането на текущи изпитвания; организацията и провеждането на националните външни оценявания и държавните зрелостни изпити; редът и условията за признаване на училищно обучение, образование и професионална квалификация; продължаването на образованието в българско училище след признаване на завършен период, клас, етап или степен от училищното образование.

От анализа на цитираните по-горе документи следва, че действащото българско законодателство в сферата на предучилищното и училищното образование се явява стабилна основа и благоприятен фактор за предприемане от страна на българското правителство на своевременни мерки при възникване на необходимост от предоставяне на обучение на деца и ученици, търсещи или получили международна закрила, без да се налага предприемане на законодателни промени, за да бъдат успешно интегрирани украинските деца и ученици в българската образователна система.

Другата сериозна последица от войната в Украйна, която също има пряко отражение върху функционирането на институциите в системата на предучилищното и училищното образование, е проблемът с цените на газа, на електро- и топлоенергията. При анализа на този проблем следва да се обърне внимание на две обстоятелства. Първото е, че в продължение на повече от десет години детските градини и училищата работят при прилагането на системата на делегираните бюджети, в които няма как предварително да бъдат планирани финансови средства за събития от такова естество като избухването на война. Второто е, че събитието настъпва в началото на календарната година, за която бюджетите са вече планирани и утвърдени. Поради това с разрастването на газовата криза и бързото повишаване на цените се появява реална опасност детските градини и училищата да не могат да плащат сметките си за отопление. Тази тема е широко дискутирана между директорите в системата на предучилищното и училищното образование и МОН, а основният им апел е държавата да гарантира, че ще бъдат осигурени допълнителни средства по бюджетите за по-високите сметки за газ през зимата. Ако това не се случи, може да се наложи преминаване към онлайн обучение, което, както стана ясно от опита по време на пандемията от КОВИД-19, води до влошаване успеваемостта на учениците и е крайно нежелателно да се стига до такъв вариант. Вземането на решение за осигуряване на допълнителни средства за отопление е изцяло в правомощията на правителството. В периода от месец февруари до месец септември 2022 г. на власт са две правителства – редовното правителство с министър-председател Кирил Петков (до 2 август) и служебният кабинет с министър-председател Гълъб Донев (до провеждането на предсрочни избори за народни представители и сформиране на редовно правителство).

[13] Пак там.

Съответно две различни лица са и министрите на образованието и науката (акад. Николай Денков – министър в редовното правителство; проф. Сашо Пенов – служебен министър). Въпросът тук е какви действия предприемат двете правителства за решаването на този сериозен казус. За проблема с недостига на средства още през месец май 2022 г. сигнализират директори на детски градини и училища и *Съюзът на работодателите в системата на народната просвета в България*. От Съюза на работодателите в системата на народната просвета настояват за спешна целева актуализация на парите за ток, гориво и издръжка на образователните институции, като увеличението на средствата за издръжка трябва да е поне с 40%.[14] На 13 септември с.г. служебният министър проф. Сашо Пенов обявява публично пред директорите на 574 образователни институции в София, че ще бъдат осигурени средства за отопление на училищата и детските градини. Той завява още, че обучението ще бъде присъствено и че към обучение от разстояние ще се преминава само при форсмажорни обстоятелства при евентуална КОВИД ситуация.[15] От интервю с бившия вече министър акад. Денков става ясно, че по време на управлението на кабинета „Петков“ средствата за издръжка на детските градини и училищата са увеличени с 21%, което според него е достатъчно за институциите, в които отоплението е с електричество, но там, където отоплението е на газ, трябва да се предвидят още средства от централния бюджет, които да се насочат към училищата, отопляващи се на газ.[16] От публичните изявления на двамата министри на образованието може да се направи заключението, че и двете правителства се отнасят отговорно към проблема с недостига на средства за отопление на детските градини и училищата поради газовата криза вследствие на войната в Украйна. Стои отворен обаче въпросът дали линията на вземане на решение ще бъде продължена от следващото редовно правителство, ако бъде сформирано такова, ако ли не – същият въпрос стои и пред евентуалното поредно служебно правителство. В двата случая – при сформирането на редовен или служебен следващ кабинет, предстои вземането на решение за гласуване на държавния бюджет за следващата календарна 2023 година и предвиждането в бюджета за образование необходимите средства за отопление, като се вземе предвид, че секторът трябва да продължи да функционира нормално и в условията на глобалната криза.

ЗАКЛЮЧЕНИЕ

Направеният анализ на влиянието на глобалната криза върху публичното управление в сферата на предучилищното и училищното образование в България в периода 2020 – 2022 г. и на действията, които българските правителства предприемат за справяне с

[14] Риск от затваряне на детски градини и училища заради скъпи ток; https://glasove.com/novini/risk-ot-zatvaryane-na-uchilishta-i-detski-gradini-zaradi-skapiya-tok

[15] Проф. Сашо Пенов: ще осигурим средства за отопление на училища и детски градини; https://www.mon.bg/bg/news/5038

[16] Николай Денков: Да не се допуска децата да си останат вкъщи заради липса на отопление; https://fakti.bg/bulgaria/708005-nikolai-denkov-da-ne-se-dopuska-decata-da-si-ostanat-vkashti-zaradi-lipsa-na-otoplenie

последствията от нея за функционирането на системата, дава възможност да се формулират следните изводи:

Основните характеристики на глобалната криза са свързани най-вече с последствията от две събития – пандемията от КОВИД-19 и избухналата война в Украйна.

Глобалната криза, започнала с пандемията от КОВИД-19, освен че оказа силно влияние с отрицателен знак върху цялостното функциониране на системата на предучилищното и училищното образование, допринесе за придобиването на ценен опит за справяне с извънредни тежки ситуации, които няма как да бъдат предварително предвидени и до голяма степен не могат и да бъдат контролирани. Съвсем скоро след пандемията като следващо предизвикателство пред публичното управление се разрази войната в Украйна с двете основни последици от нея, имащи пряко отражение върху сектора – интегрирането на украински деца и ученици в българската образователна система и опасността от недостига на средства за отопление на детските градини и училищата заради газовата криза. За справяне с тези последствия от страна на публичното управление – независимо от обстоятелството, че за две години то се осъществява от четири различни правителства, се наблюдава предприемане на адекватна на ситуацията държавна намеса.

Липсата на стабилно държавно управление, което да носи отговорност и да гарантира необходимата сигурност и подкрепа на директорите на институциите в системата, крие своите опасности, защото във всеки един момент последователността и адекватността на действията може да бъде нарушена.

Най-добрият и най-желан изход от ситуацията, и то не само за сферата на предучилищното и училищното образование, а за всички сфери в публичното управление, би бил сформирането на стабилно редовно правителство, което да успее да изпълни мандата си и да има силата, волята и отговорността да води последователна политика за подобряване на състоянието на страната ни във всички сфери и оттам развитие в положителен аспект.

БИБЛИОГРАФИЯ

Бенев, Б. (2000) Теоретични основи на държавното регулиране на икономиката (ДРИ). Учебно помагало. София: Фенея [Benev, B. (2000) Teoretichni osnovi na darzhavnoto regulirane na ikonomikata (DRI). Uchebno pomagalo. Sofia: Feneya].

Георгиев, В. (2022) Антикризисно публично управление: поуки от практиката. – В: Станчев, Кр., С. Петров (съст.) Сборник от Пета международна конференция по публична администрация, СУ „Св. Климент Охридски“. София: УИ „Св. Климент Охридски“, с. 53 – 60 [Georgiev, V. (2022) Antikrizisno publichno upravlenie: pouki ot praktikata. – V: Stanchev, Kr., S. Petrov (sast.) Sbornik ot Peta mezhdunarodna konferentsia po publichna administratsia, SU „Sv. Kliment Ohridski“. Sofia: UI „Sv. Kliment Ohridski“, s. 53 – 60].

Маринов, Ал. (2022) Как да опитомиш черен лебед: управлението на КОВИД пандемията в български контекст. – В: Станчев, Кр., С. Петров (съст.) Сборник от Пета международна конференция по публична администрация, СУ „Св. Климент Охридски“. София: УИ „Св. Климент Охридски“, 15 – 31 [[Marinov, Al. (2022) Kak da opitomish cheren lebed: upravlenieto na KOVID pandemiyata v balgarski kontekst. – V: Stanchev, Kr., S. Petrov (sast.) Sbornik ot Peta mezhdunarodna konferentsia po publichna administratsia, SU „Sv. Kliment Ohridski“. Sofia: UI „Sv. Kliment Ohridski“, 15 – 31].

Политова, В. (2022) Регулаторната реформа в сферата на образованието – предизвикателства пред публичното управление преди и по време на КОВИД-19. – В: Станчев, Кр., С. Петров (съст.) Сборник от Пета международна конференция по публична администрация, СУ „Св. Климент Охридски“. София: УИ „Св. Климент Охридски“, 227 – 243 [Politova, V. (2022) Regulatornata reforma v sferata na obrazovanieto – predizvikatelstva pred publichnoto upravlenie predi i po vreme na KOVID-19. – V: Stanchev, Kr., S. Petrov (sast.) Sbornik ot Peta mezhdunarodna konferentsia po publichna administratsia, SU „Sv. Kliment Ohridski“. Sofia: UI „Sv. Kliment Ohridski“, 227 – 243].

Нормативни актове, официални документи и публикации в медиите

Директива 2001/55/ЕО на Съвета от 20 юли 2001 година относно минималните стандарти за предоставяне на временна закрила в случай на масово навлизане на разселени лица и за мерките за поддържане на баланса между държавите членки в полагането на усилия за прием на такива лица и понасяне на последиците от този прием; https://eur-lex.europa.eu/legal-content/BG/TXT/PDF/?uri=CELEX:32001L0055&from=BG

Закон за предучилищното и училищното образование, в сила от 01.08.2016 г., обн. ДВ. бр. 79 от 13 октомври 2015 г., посл. изм. и доп. ДВ. бр. 69 от 26 август 2022 г.

Механизъм за приемане на деца бежанци в българската образователна система; https://ukraine.gov.bg/bg/education/

Наредба № 3 от 06.04.2017 г. за условията и реда за приемане и обучение на лицата, търсещи или получили международна закрила, обн. ДВ, бр. 32 от 21.04.2017 г.

Наредба № 11 от 01.09.2016 г. на МОН за оценяване на резултатите от обучението на учениците, обн. ДВ, бр. 74 от 20.09.2016 г.

Решение за изпълнение (ЕС) 2022/382 на Съвета от 4 март 2022 година за установяване на съществуването на масово навлизане на разселени лица от Украйна по смисъла на член 5 от Директива 2001/55/ЕО и за въвеждане на временна закрила; https://eur-lex.europa.eu/legal-content/BG/TXT/PDF/?uri=CELEX:32022D0382&from=EN

Решение № 144 от 10 март 2022 година на Министерския съвет за предоставяне на временна закрила на разселени лица от Украйна и за изменение на Националния план за действие при временна закрила в Република България; https://www.tourism.government.bg/sites/tourism.government.bg/files/uploads/rms144.pdf

Информация относно процедурата за приемане и обучение на деца и ученици в предучилищна и училищна възраст от Украйна в български държавни и общински детски градини и училища; https://www.mon.bg/bg/100681

Министерството на образованието и науката приема заявления от украинци за записване в училище; https://ukraine.gov.bg/bg/education/

Министър Денков: Стартирахме процеса по интегриране на деца от Украйна в образователната система. 06.03.2022 г.; https://www.mon.bg/bg/news/4709

Министър Денков: 20 000 украински деца могат да влязат в училище; https://www.mon.bg/bg/news/4719

Николай Денков: Да не се допуска децата да си останат вкъщи заради липса на отопление; https://fakti.bg/bulgaria/708005-nikolai-denkov-da-ne-se-dopuska-decata-da-si-ostanat-vkashti-zaradi-lipsa-na-otoplenie

Проф. Сашо Пенов: ще осигурим средства за отопление на училища и детски градини; https://www.mon.bg/bg/news/5038

Риск от затваряне на детски градини и училища заради скъпи ток; https://glasove.com/novini/risk-ot-zatvaryane-na-uchilishta-i-detski-gradini-zaradi-skapiya-tok

Украйна. Актуално състояние. 2022 г.: страна – кандидатка за членство в ЕС; https://www.consilium.europa.eu/bg/policies/enlargement/ukraine/

Учениците от Украйна ще имат допълнителни онлайн уроци; https://www.mon.bg/bg/news/4772

Хронология – действия на Съвета на Европейския съюз във връзка с COVID-19; https://www.consilium.europa.eu/bg/policies/coronavirus/timeline/